

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091
0301 Oslo

Deres referanse 201205829-13
Vår referanse 2012/4652-13 561 GTH
Saksbehandler Gaute Thomassen, tlf. 61 26 60 60
Avdeling Miljøvernavdelingen

Dato 29.09.2015

Høringsuttalelse vedrørende slipp av minstevannføring i Hunnselva

Bakgrunn

NVE har i brev av 8. juli 2015 sendt på høring forslag om slipp av minstevann på elvestrekningene med fraført vann i forbindelse med kraftverkene Breiskallen og Åmot i Hunnselva. De tre kraftverkene i Hunnselva nedstrøms Raufoss ble gitt konsesjoner i 1980, 1984 og 1987:

- Kgl. res av 15.08.80 til erverv og utbygging av Huntonfallet i Hunnselva. (Brufoss kraftverk)
- Kgl. res. av 05.10.84 til erverv og ekspropriasjon mv. for ombygging av kraftstasjon i tidligere Toten Cellulosefabrikk, Gjøvik kommune. (Åmot kraftverk)
- Kgl. res av 26.06.87 Tillatelse til erverv av fallrettigheter i Hunnselva for bygging av Breiskallen kraftverk

Historisk sett har Hunnselva vært ansett som en god fiskeelv, men industri og andre menneskeskapte inngrep gjorde at elva relativt tidlig ble sterkt forurenset og den ble tidlig på 1960-tallet ansett som «biologisk død» nedstrøms Raufoss. Situasjonen var fortsatt dårlig på tidspunktet da konsesjonene ble gitt og dette var bakgrunnen for at det fulgte to sett konsesjonsvilkår med hver av konsesjonene. Miljøforholdene for vannlevende organismer var så dårlige at det ikke var krav om minstevannslipp i de opprinnelige vilkårene. Det andre settet med vilkår skulle først komme til anvendelse når miljøforholdene i vassdraget var bedret.

Forholdene har bedret seg betraktelig i senere tid og Fylkesmannen tok derfor i 2012 initiativ til arbeid med å tilpasse og iverksette de alternative vilkårssettene i de tre kraftverkene. For det nederste kraftverket i vassdraget, Brufoss kraftverk, vil virkningene av eventuelt minstevannslipp være ubetydelige siden elva på den aktuelle strekningen ligger i rør under riksvei 4.

Etter pålegg fra NVE gitt i brev av 31.1.2014 gjennomførte VOKKS 11.9.2014 et prøvevannslipp på strekningene Breiskallen inntak – Beritknappen (1,0 km) og Beritknappen – Åmot kraftstasjon (2,1 km). Med bakgrunn i et brev fra NVE til Gjøvik kommune datert 21.1.1998 besluttet VOKKS å forsøke å slippe 180 l/s. Slippet fra Beritknappen kunne ikke eksakt tallfestes grunnet en del lekkasje i dammen. Her justerte man slippet visuelt sammenlignet med målt vannføring på 200 l/s i Fallselva.

Fylkesmannen ser slik på saken

Gjennom tiltaksarbeidet i forbindelse med Mjøsaksjonene, samt en etterfølgende forhøyet bevissthet om vannmiljøet i Mjøsa og dens tilløpselver er miljøforholdene i Hunnselva betydelig forbedret siden konsesjonene til kraftverksutbygging i vassdraget ble gitt på 1980-tallet.

Gjennom undersøkelser utført i samarbeid mellom regulant og Fylkesmannen i Oppland er det dokumentert meget lave tettheter av ungfisk av ørret på strekningene som vil bli tilført mer vann gjennom minstevannslipp i forbindelse med de to kraftverkene. Et påslipp av minstevannføring på elvestrekningene mellom inntak og kraftverksutløp i kraftverkene Breiskallen og Åmot vil medføre en svært viktig bedring av levestandardene for fisk og andre vannlevende organismer i Hunnselvas nedre deler.

NVE har i sitt brev bedt regulant om et begrunnet forslag til minstevannføring. Det er vår mening at høringsdokumentet ikke inneholder et tydelig forslag til minstevannføring, dette er beklagelig. Det blir opp til de ulike høringsinstansene å tolke hva regulant mener bør være minstevannføring når de nye vilkårene innføres. Videre mener vi at NVE i sitt brev ber regulant om å utarbeide et opplegg basert på hydrologiske vurderinger og gjennomføre et slipp av ulike vannføringer basert på dette. Vi ser det som en svakhet at det kun ble gjennomført prøvevannslipp av en vannføring (180 l/sek). Vi skulle veldig gjerne ha sett hvordan elva så ut ved et noe større vannslipp, eksempelvis alminnelig lavvannføring eller Q95. Slik vi leser saken har man ikke vært i stand til å, med sikkerhet fastslå størrelsen på vannslippet som ble utprøvd. Dette er uheldig og kan for eksempel ha medført at man har sluppet mer vann enn man trodde under prøveslippet, noe som igjen vil kunne resultere i at et valgt minstevannregime ikke gir de effektene man tror det vil. Ut fra de observasjonene som ble gjort under prøvevannslippet, og sett i sammenheng med det noe sviktende beslutningsgrunnlaget som foreligger finner vi det ikke sannsynliggjort at et så begrenset minstevannslipp som 180 l/s er tilstrekkelig for å ivareta hensynet til vannlevende organismer. Vannføringen som ble utprøvd vil åpenbart bedre forholdene for fisk og bunndyr sammenlignet med dagens situasjon hvor elvestrekningen er nær tørrlagt, men vi mener det vil gi vesentlig bedre effekt med et noe større minstevannslipp enn det som ble utprøvd.

Vannføringen på 180 l/sek ble valgt med bakgrunn i et brev fra NVE til Gjøvik kommune datert 7.1.1998. Vi må anta at det er denne vannføringen regulant anser som den rette vannføringen på de aktuelle strekningene. Begrunnelsen for denne vannføringen, slik det er fremført i brevet fra NVE til kommunen er at med denne vannføringen vil forholdet mellom minstevannføring og alminnelig lavvannføring være det samme som ved ovenforliggende Vestbakken kraftverk. Vestbakken kraftverk har ingen ordentlig konsesjon, og en tillatelse gitt i Kgl. res. av 11.7.1898. Vi setter spørsmålsteget ved antagelsen om at minstevannføringen i de kraftverkene det her handler om skal tilsvare den minstevannføringen som gjelder for Vestbakken kraftverk. Det er vårt syn at minstevannslipp av denne størrelsen er langt under det som ville blitt gitt dersom vilkårene som nå skal tilpasses var blitt gitt i forbindelse med de opprinnelige konsesjonsbehandlingene.

Med bakgrunn i det noe spinkle kunnskapsgrunnlaget kan vi ikke se at det skulle være grunnlag for å pålegge en så liten minstevannføring som det som ble sluppet under prøveslippet i 2014. I forbindelse med konsesjoner til vannkraft i den størrelsesorden som kraftverkene i de nedre deler av Hunnselva representerer gis det gjerne vilkår om slipp av minstevann tilsvarende Q95. Vi ser ingen grunn til at vannslippet skulle være mindre i dette tilfelle.

Vi anser det som viktig at det også innføres vilkår om at det kan pålegges regulant om å gjøre biotopforbedrende tiltak. Dette er spesielt viktig i dette tilfellet siden det bare ble sluppet et svært begrenset prøvevannslipp. Dette medfører at man ikke har kunnet bedømme hvor stort vannslipp som faktisk burde slippes. Ved hjelp av biotopforbedrende tiltak i form av justeringer av elvebunnen vil man kunne gjøre det meste ut av det minstevannslippet som er tilgjengelig.

Det er også viktig at det tas inn krav om omløpsventiler i vilkårene. Dette ble påpekt i vårt brev til NVE, men er ikke fulgt opp i den videre saksbehandlingen. Det har blitt meldt fra om flere episoder med tørrelegging i vassdraget som antas å skyldes utfall i kraftverkene det her er snakk om. I forbindelse med en slik episode i 2012 kom det fram en påstand fra regulant om at det finnes en omløpsløsning i Åmot kraftverk, men vi kjenner ikke til den tekniske løsningen og eventuell dimensjonering av denne. Krav om omløpsventiler og dimensjonering av slike må uansett fastsettes i vilkår. Dette er en problematikk som også berører den storørretførende strekningen nedstrøms Brufoss kraftverk. Det er derfor vårt ønske at krav om slike løsninger kommer på plass for alle de tre kraftverkene det er snakk om her.

Vi er kjent med at regulant har oversendt planer om utskifting av tilløpsrøret til Åmot kraftverk til NVE for godkjenning. Dersom hensiktsmessig ber vi om at utskiftingen av tilløpsrøret sees i sammenheng med utfallet av prosessen med fastsettelse av minstevannføring og tilpassing av nye vilkår. Vi tenker da på mulighet for målbart vannslipp fra inntaket, løsninger for minstevannslipp og omløp og eventuelt andre tekniske installasjoner og løsninger som man kan dra fordel av at sees i sammenheng med utskiftingen av tilløpsrøret.

Konklusjon

Fylkesmannen foreslår at det for kraftverkene Breiskallen og Åmot innføres en minstevannføring tilsvarende Q95 sommer, i dokumentasjon oversendt fra regulant beregnet til å være 0,34 m³/s.

Det er viktig at det også innføres vilkår som muliggjør at det kan pålegges regulant å gjøre biotopforbedrende tiltak.

Fylkesmannen ønsker videre at det innføres krav om omløpsventil med minimumskapasitet tilsvarende halve slukevnen i Breiskallen, Åmot og Brufoss kraftverk.

Med hilsen

Eli Blakstad e.f.
Avdelingsdirektør

Gaute Thomassen
rådgiver

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift.

Kopi til:

Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver	Postboks 987	2626	LILLEHAMMER
Oppland fylkeskommune	Postboks 988	2626	Lillehammer
Vestre Toten kommune	Postboks 84	2831	Raufoss
Norges vassdrags- og energidirektorat Region Øst	Postboks 4223	2307	Hamar
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Vokks AS	Postboks 160	2882	DOKKA
Gjøvik kommune	Postboks 630	2810	Gjøvik
Vannregionmyndigheten for Vannregion Glomma, Østfold fylkeskommune	Postboks 220	1721	SARPSBORG